

Datum van inontvangstneming : 31/03/2014

Zaak C-667/13

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

16 december 2013

Verwijzende rechter:

Tribunal do Comércio de Lisboa (Portugal)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

17 oktober 2013

Verzoekende partij:

Portugese Staat

Verwerende partij:

Massa Insolvente do Banco Privado Português SA, in liquidatie

Tribunal do Comércio de Lisboa

2º Juízo

BESLISSING van 17 oktober 2013

(omissis) De Portugese Staat heeft de onderhavige vordering tot verificatie achteraf van schuldvorderingen ingesteld op grond van artikel 146 van de Código da Insolvência e da Recuperação de Empresas (wetboek inzake insolventie en herstel van ondernemingen; hierna: „CIRE”), met het verzoek om

„de schuldvordering van de Portugese Staat, ten bedrage van 24 462 921,24 EUR (omissis), vermeerderd met de vervallen rente, te erkennen en goed te keuren”.

Ter ondersteuning van zijn vordering voert de Portugese Staat de volgende feiten aan:

1. Met een op 18 juni 2010 ingediende schuldvordering claimde de Portugese Staat het bedrag dat resulteerde uit het verbeuren van de door hem gestelde persoonlijke zekerheid en verzocht om dienovereenkomstig te worden gesubrogeerd in de schuldvordering jegens de insolvente onderneming die

voortvloeiende uit een met een bankenconsortium gesloten leningsovereenkomst, ten bedrage van 450 000 000 EUR (omissis) aan kapitaal, vermeerderd met de vervallen vergoedingsrente ten bedrage van 974 875 EUR, de vervallen verdragingsrente ten bedrage van 1 932 450 EUR en de nog te vervallen verdragingsrente.

2. De Portugese Staat vorderde eveneens [**Or.2**] 120 002,02 EUR aan vervallen en niet-betaalde zekerheidspremies voor genoemde door hem gestelde persoonlijke zekerheid, vermeerderd met de vervallen verdragingsrente ten bedrage van 3 600 EUR en de nog te vervallen verdragingsrente.

3. Bij besluit van 20 juli 2010 heeft de Europese Commissie verklaard dat de staatssteun die besloten ligt in het feit dat de Portugese Staat in het kader van genoemde aan de insolvente onderneming verstrekte lening een persoonlijke zekerheid heeft gesteld, met de gemeenschappelijke markt onverenigbare steun was, voor zover deze onderneming daarbij een lagere rentevoet genoot dan die welke zij onder normale marktvoorwaarden zou krijgen indien die zekerheid niet zou zijn gesteld.

4. De Portugese Staat werd vervolgens gelast de verleende steun terug te vorderen, waarbij het bedrag van de terug te vorderen steun volgens de Commissie neerkomt op het verschil tussen het bedrag van de leningsrente zoals berekend op basis van de theoretische markrentevoet (die volgens de Commissie – gelet op de verstrekte tegengaranties – overeenkomt met de referentierentevoet, vermeerderd met een risicopremie van 400 basispunten) en de dankzij de staatsgarantie verkregen rentevoet (zijnde de EURIBOR-rentevoet op 6 maanden, vermeerderd met 100 basispunten), na aftrek van de voor de zekerheid betaalde prijs (20 basispunten), wat dus neerkomt op 23 497 475 EUR.

5. Dit bedrag moet worden vermeerderd met de op de datum van de terugvordering reeds vervallen rente, zoals berekend overeenkomstig artikel 11, lid 3, van verordening (EG) nr. 794/2004 tegen een rentevoet op jaarbasis, te weten 6,36 % tot 5 december 2009 en 2,45 % vanaf 6 december 2009, wat leidt tot een bedrag van 965 446,24 EUR.

In haar verweer betwist [verweerster] het besluit van de Europese Commissie en verzoekt om de vordering af te wijzen. Subsidiair verzoekt zij om het steunbedrag anders te berekenen dan door [verzoeker] gesuggereerd en om het aan te merken als een gewone schuldvordering.

Ter ondersteuning van haar verweer betoogt verweerster met name het volgende:

1. Betwisting van de door de Staat teruggevorderde steun: [**Or.3**] (omissis)
 - a) Onrechtmatigheid van de steun: het besluit van de [Europese] Commissie waarbij de steun onrechtmatig wordt verklaard, is voornamelijk gebaseerd op het feit dat geen herstelplan is ingediend en de zekerheid zonder

kennisgeving en zonder voorafgaande toestemming van de Commissie is verlengd en dus op een uitsluitend aan [verzoeker] en niet aan de insolvente onderneming toerekenbare schending van de procedureregels, zodat de schuldvordering niet moet worden erkend omdat de Portugese Staat anders zou worden begunstigd ten nadele van de boedel en de overige schuldeisers.

- b) Onverenigbaarheid van de steun met de gemeenschappelijke markt: de door de Staat gestelde zekerheid vormde noodsteun die BPP geen enkel economisch voordeel verschafte en evenmin haar positie jegens haar concurrenten versterkte (BBP had haar werkzaamheden immers stilgelegd en de gewaarborgde financiering beoogde uitsluitend te voldoen aan de verplichtingen van BPP die op 24 november 2008 in haar balans waren vermeld).

Wat de onrechtmatigheid van het besluit van de Commissie betreft, voert [verweerster] in haar verweer aan dat zij tegen dat besluit een beroep tot nietigverklaring bij het Gerecht heeft ingesteld, dat thans [in behandeling] is (omissis) (zaak T-487/11).

[Verzoeker] heeft gerepliceerd dat [verweersters] argumenten om de volgende redenen moeten worden afgewezen:

1. Het Tribunal [do Comércio de Lisboa] kan zich niet uitspreken over de rechtmatigheid en uitvoerbaarheid van het besluit van de Commissie omdat de nationale rechterlijke instanties daartoe niet bevoegd zijn.
2. Het besluit van de [Europese] Commissie is gebaseerd op schending door BPP van de in artikel 142 van de Regime Geral das Instituições de Crédito e das Sociedades Financeiras (algemene regeling betreffende kredietinstellingen en financiële vennootschappen; hierna: „RGICSF”) neergelegde verplichting om een behoorlijk en concreet herstelplan uit te werken en in te dienen.
3. Dat de verlenging van de overeenkomst niet werd meegedeeld aan de [Europese] Commissie is irrelevant, aangezien de [Europese] Commissie in elk geval de terugvordering van de steun [Or. 4] zou hebben gevorderd omdat BBP op geen enkel moment een uitvoerbaar herstelplan heeft ingediend.
4. De geldingsduur van de zekerheid werd niet verlengd, aangezien de geldingstermijnen vervat lagen in artikel 6 van het zekerheidsdocument en de zekerheid niet is gewijzigd tussen de datum waarop zij is gesteld en die waarop zij is tenietgegaan.
5. De Commissie was ervan op de hoogte dat de verstrekte lening met maximaal twee jaar kon worden verlengd.

6. De verlenging van de leningsovereenkomst hing niet af van de beslissing van de Staat, maar van de leninggevers en BBP zelf, waarbij de Staat de Commissie niet tijdig in kennis kon stellen en haar voorafgaande toestemming kon verkrijgen, aangezien de twee verlengingen van de overeenkomst niet voldoende van tevoren werden toegestaan.
7. Thans kan niet worden nagegaan of de steun verenigbaar is met de gemeenschappelijke markt, aangezien de nationale rechter zich daarover niet kan uitspreken, en evenmin of die steun verenigbaar is met het nationale recht.

Aangezien de zaak aanhangig is bij het Gerecht, heeft dit Tribunal [do Comércio de Lisboa] de behandeling van de zaak geschorst (omissis)

(omissis) **[Or. 5]** (omissis)

[Verzoeker] heeft beroep ingesteld tegen deze beslissing [houdende schorsing], die werd vernietigd door het Tribunal da Relação de Lisboa, dat heeft bevolen om de procedure voort te zetten op grond dat geen sprake was van een prejudiciële kwestie en het Hof van Justitie bovendien niet om een prejudiciële beslissing was verzocht.

Gelet op die beslissing van het Tribunal da Relação de Lisboa acht [dit] Tribunal [do Comércio de Lisboa] het thans noodzakelijk om het Hof van Justitie op grond van artikel [267] van het Verdrag te verzoeken om een prejudiciële beslissing over de geldigheid van het besluit van de Europese Commissie dat ten grondslag ligt aan de in casu door de [Portugese] Staat geformuleerde vordering. Nagegaan moet worden waarom dit verzoek noodzakelijk is.

Luidens artikel 19, lid 3, sub b, van het Verdrag betreffende de Europese Unie en artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) is het Hof van Justitie bevoegd, bij wijze van prejudiciële beslissing, een uitspraak te doen over de geldigheid van de door de gemeenschapsinstellingen vastgestelde handelingen.

Een verzoek om een prejudiciële beslissing is in de regel facultatief en is enkel verplicht wanneer in de bij de nationale rechter aanhangige zaak geen gewoon rechtsmiddel openstaat tegen de te geven beslissing (aangehaald artikel 267).

In het onderhavige geval staat een gewoon rechtsmiddel open tegen de onderhavige beslissing, zodat geen sprake is van een verplichting om te verzoeken om een prejudiciële beslissing.

Bijgevolg moet worden nagegaan of het gerechtvaardigd is om te verzoeken om een prejudiciële beslissing. In artikel 267 VWEU staat te lezen dat indien in een geding een vraag rijst over de uitlegging van de Verdragen of over de geldigheid van een handeling van een gemeenschapsorgaan, de nationale rechterlijke

instantie, indien zij een beslissing op dit punt noodzakelijk acht voor het geven van haar beslissing, het Hof van Justitie kan verzoeken over deze vraag uitspraak te doen.

[Or.6]

Enkel het Hof van Justitie kan de geldigheid van een handeling van een gemeenschapsinstelling beoordelen, aangezien het daartoe bij uitsluiting bevoegd is (zie artikel 263 VWEU).

Deze regel werd nader uitgewerkt in de communautaire rechtspraak [in het arrest van 22 oktober 1987, 314/85, Foto-Frost, Jurispr. blz. 4199] (omissis), zoals valt te lezen in de informatienota voor de indiening van prejudiciële verzoeken door de nationale rechters (2011/C 160/01), waaruit blijkt dat het Hof van Justitie enkel exclusief bevoegd is om handelingen van Unieorganen ongeldig te verklaren, wat niet uitsluit dat „[e]en nationale rechter [...] ongeldigheidsgronden [kan] verwerpen die voor hem aan de orde worden gesteld” (punt 15 van genoemde [informatie]nota). Meer specifiek is in deze nota bepaald dat „[e]lke nationale rechter [...] het Hof [...] een vraag [moet] stellen wanneer hij betwijfelt of een dergelijke handeling geldig is, met vermelding van de redenen waarom de handeling volgens hem ongeldig kan zijn” (punt 16 van de informatienota).

De Portugese Staat heeft de onderhavige vordering ingesteld naar aanleiding van het besluit van de Europese Commissie waarbij de door hem aan de thans insolvente onderneming verleende staatssteun onrechtmatig werd verklaard en de Portugese Staat vervolgens werd gelast die steun onmiddellijk terug te vorderen. Juist met de in casu aan de orde zijnde vordering beoogt de Portugese Staat die steun terug te vorderen.

Deze beslissing, die [verweerster] onrechtmatig acht, wordt door haar aangevochten bij het Gerecht, zodat duidelijk blijkt dat een beslissing over de geldigheid ervan van fundamenteel belang is om dit geschil te beslechten.

Derhalve moet worden nagegaan of dit Tribunal [do Comércio de Lisboa] twijfelt over de geldigheid van de litigieuze handeling. Daarbij moet rekening worden gehouden met de volgende feiten:

1. Bij besluit van 13 maart 2009 heeft de Europese Commissie zich uitgesproken over de door de Portugese Staat aan BPP, S.A. verleende staatssteun die besloten lag in de zekerheid die was gesteld voor een lening van 450 miljoen EUR, en deze toegestaan voor de periode tot 5 juni 2009.
2. Bij besluit van 20 juli 2010 werd de Portugese Staat veroordeeld om de steun die hij aan BPP had verleend onmiddellijk terug te vorderen (omissis)
3. Op 9 september 2009 heeft de [Portugese] Staat de onderhavige vordering ingesteld en verzocht om haar schuldvordering ten bedrage van 19 378 667,37

EUR – welk bedrag hij nadien corrigeerde tot 24 462 921,24 EUR – te erkennen op grond dat dit bedrag verschuldigd is in het licht van het besluit van de Commissie. Op 4 juli 2011 is [verweerster] gedagvaard.

4. Op 9 september 2011 heeft [verweerster] bij het Gerecht beroep ingesteld, dat aanhangig is onder nr. [T]-487/11 en met name strekt tot nietigverklaring van het besluit van de Commissie.

*

Wat de geldigheid van het besluit (omissis) betreft, twijfelt dit Tribunal [do Comércio de Lisboa] over de volgende aspecten:

a) Onverenigbaarheid van de steun in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU

Volgens artikel 107, lid 1, VWEU „zijn steunmaatregelen van de staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd, die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen, onverenigbaar met de interne markt, voor zover deze steun het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt”.

In het litigieuze besluit is vastgesteld dat de zekerheid BPP een voordeel verschaft dat de mededinging en het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig kan beïnvloeden, hoewel zij is toegekend ter waarborging van een lening die werd gebruikt voor de terugbetaling van schuldeisers waarvan de schuldvorderingen opeisbaar waren of waarvan de kredietlijnen op het punt stonden te verlopen (punt 77), en zulks niettegenstaande het feit dat BPP sinds 1 december 2008 niet langer op de markt actief was.

[Or. 8]

Naar oordeel van dit Tribunal levert het besluit geen grond op voor de slotsom dat de zekerheid het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig heeft beïnvloed, aangezien artikel 107 niet verwijst naar de mogelijkheid dat het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig wordt beïnvloed, maar naar de daadwerkelijke ongunstige beïnvloeding van dit handelsverkeer.

Bijgevolg rijst twijfel over de vraag of de motivering van het besluit eventueel door gebreken is aangetast en over de slotsom dat de zekerheid het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig heeft beïnvloed, aangezien geen sprake is van feiten die grond opleveren voor deze slotsom.

b) Verenigbaarheid van de steun in de zin van artikel 107, lid 3, sub [b] VWEU

Luidens artikel 107, lid 3, sub b, VWEU kunnen als verenigbaar met de interne markt worden beschouwd de steunmaatregelen die ertoe strekken een ernstige verstoring in de economie van een lidstaat op te heffen.

In het besluit houdende goedkeuring van de steun heeft de Commissie gesteld dat de steun voor een periode van zes maanden (te rekenen vanaf de datum waarop de zekerheid werd gesteld, en dus tot 5 juni 2009) als verenigbaar in de zin van artikel 107, lid 3, sub b, VWEU kan worden aangemerkt, aangezien het feit dat BPP haar financiële verplichtingen niet is nagekomen de Portugese financiële sector ongunstig kan beïnvloeden (punten 33 tot en met 45).

In het litigieuze besluit heeft de [Europese] Commissie de steun onverenigbaar verklaard omdat de Staat vóór het verstrijken van genoemde periode van zes maanden geen herstelplan had ingediend, wat een voorwaarde was voor de goedkeuring van de steunmaatregel.

Dit Tribunal is van oordeel dat in het besluit niet naar behoren is aangegeven waarom het feit dat de Portugese Staat geen herstelplan voor BPP heeft ingediend, gevolgen heeft voor de in het besluit houdende goedkeuring van de steun verrichte beoordeling van de verenigbaarheid, met name in de periode tussen het stellen van de zekerheid en het verstrijken van de termijn voor indiening van het plan, zijnde tussen 5 december 2008 en 5 juni 2009. Het is immers onduidelijk waarom het feit dat die Staat het plan niet vóór 5 juni 2009 heeft ingediend, kan afdoen aan de beoordeling van de verenigbaarheid die is gebaseerd op de opvatting dat de steun noodzakelijk is [Or. 9] om een ernstige verstoring in de economie van de Portugese Staat te vermijden tussen de datum waarop de zekerheid werd gesteld en de datum waarop het plan had moeten worden ingediend.

Voorts is in punt [24] van het besluit vermeld dat de steun vanaf 6 juni 2009 een onrechtmatig karakter verkreeg, terwijl in punt [72] wordt gesteld dat de steun tussen 5 december 2008 en 15 april 2010 onverenigbaar was met de gemeenschappelijke markt. In het dictum van het besluit is voorts verklaard dat de steun onverenigbaar was met de gemeenschappelijke markt.

De motivering en het dictum van het besluit lijken tegenstrijdig op het punt van het tijdstip vanaf hetwelk de [steun] onrechtmatig wordt geacht. Deze kwestie is uiterst relevant omdat dat tijdstip beslissend is voor de berekening van het steunbedrag. Bovendien twijfelt dit Tribunal over de vraag of de onverenigbaarheid, indien daarvan sprake is, moet worden afgestemd op de datum waarop de zekerheid werd gesteld en niet op de datum tot dewelke de Commissie de steun had toegestaan.

Bijgevolg rijst twijfel over de vraag of de motivering van het besluit eventueel door gebreken is aangetast en over de slotsom dat de steun, met name tot 5 juni 2009, onverenigbaar was met de interne markt.

*

Aangezien dit Tribunal twijfelt over de geldigheid van de handeling (besluit van de Commissie van 20 juli 2010 – C/33/09) en het een beslissing over deze kwestie noodzakelijk acht om het geding te beslechten, is het van oordeel dat het voor de

te geven beslissing noodzakelijk is dat het Hof van Justitie zich uitspreekt over de geldigheid van dat besluit, zodat de volgende twijfels worden weggenomen:

1 Is het besluit aangetast door een motiveringsgebrek doordat:

a) daarin niet is aangegeven waarom de door de Portugese Staat gestelde zekerheid het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt;

[Or. 10]

b) daarin niet wordt toegelicht waarom de in de vorm van een zekerheid verleende steun – die aanvankelijk werd geacht te vallen onder artikel 107, lid 3, VWEU – achteraf onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt werd verklaard?

2 Is het besluit gebrekkig wegens een tegenstrijdigheid tussen de motivering en het dispositief ervan op het punt van het tijdstip vanaf hetwelk de [steun] onrechtmatig wordt geacht: 5 december 2008 of 5 juni 2009?

3 Druist het besluit in tegen artikel 107, lid 1, VWEU, voor zover de verleende steun het handelsverkeer tussen de lidstaten niet ongunstig heeft beïnvloed, met name rekening houdende met het doel van de lening en het gebruik dat er daadwerkelijk van is gemaakt, en met het feit dat de begunstigde zijn werkzaamheden sinds 1 december 2008 heeft stilgelegd?

4 Druist het besluit in tegen artikel 107, lid 3, VWEU, gelet op het feit dat de steun ertoe strekte een ernstige verstoring in de economie van een lidstaat op te heffen, en deze steun om die reden verenigbaar met de gemeenschappelijke markt is?

*

Aangezien wordt verzocht om een prejudiciële beslissing (omissis), wordt de behandeling van de zaak geschorst totdat het Hof van Justitie uitspraak heeft gedaan (omissis)

Deze beslissing wordt aan de partijen meegedeeld zodat (omissis) zij desgewenst opmerkingen kunnen indienen die zij nuttig achten voor het prejudiciële verzoek.

(omissis)*

(omissis) **[Or. 11]**

BESLISSING van 18 november 2013

(omissis) Bij beslissing van 17 oktober werd besloten om het Hof van Justitie te verzoeken om een prejudiciële beslissing, waarbij de twijfels van dit Tribunal [do

Comércio de Lisboa] werden onderbouwd en de specifieke vragen werden geformuleerd die aan het Hof van Justitie moeten worden voorgelegd.

In die beslissing werd de partijen ook verzocht om desgewenst opmerkingen in te dienen over het verzoek om een prejudiciële beslissing.

a) De Portugese Staat (omissis) verzocht om twee prejudiciële vragen te stellen (omissis)

1) (omissis) **[Or. 12]** het verzoek van de Portugese Staat wordt afgewezen.

b) De liquidatieraad (omissis) verzoekt (omissis) om de volgende [drie] vragen toe te voegen:

(omissis) **[Or. 13]** (omissis)

Dit Tribunal is van oordeel (omissis) dat de eerste van die vragen (omissis) [niet hoeft te] worden toegevoegd aan het verzoek om een prejudiciële beslissing.

De tweede vraag (omissis) kan [evenmin] worden gesteld.

De derde vraag is volgens dit Tribunal wel relevant. In de processtukken rees immers de vraag of de opgeëiste schuldvordering op grond van artikel 91, lid 2, CIRE moest worden verminderd. Het staat aan dit Tribunal om dit te beoordelen.

Ingeval genoemde bepaling van nationaal recht, die geldt voor alle schuldvorderingen die binnen haar werkingssfeer vallen, wordt toegepast op de middels de onderhavige vordering door de Staat opgeëiste schuldvordering, zou dit namelijk kunnen leiden tot een vermindering van het aan de Staat toe te kennen bedrag. Bijgevolg dient te worden nagegaan of artikel 14, leden 1 en 3, van verordening nr. 659/1999, wanneer is voldaan aan de respectieve voorwaarden, eraan in de weg staat dat het door de Staat terug te vorderen bedrag wordt verminderd op grond van artikel 91, lid 2, CIRE.

Gelet op een en ander moet aan de eerder geformuleerde vragen subsidiair de volgende relevante vraag worden toegevoegd:

„Staan de leden 1 en 2 [van artikel 14] van verordening nr. 65[9]/1999 eraan in de weg dat het terug te vorderen bedrag in het concrete geval wordt verminderd wanneer die bepaling zonder discriminatie van toepassing is op alle schuldeisers van de insolvente onderneming?”